

1 SKYRIUS



Prie Katilo ežero



Anomis paskutinėmis Narnijos dienomis toli toli vakaruose, net už Žibinto tyrų, prie pat didžiojo krioklio, gyveno beždžionė. Tai buvo patinas, toks senas, kad niekas neprisiminė, kada jis apsigyveno tuose kraštuose, be to, jis buvo pati gudriausia, pati negražiausia, pati raukšlėčiausia beždžionė, kokią tik jums pavyks įsivaizduoti. Milžiniško medžio kamieno išsišakojime glaudėsi jo iš šakų sukrautas, lapais dengtas būstelis; o vardu beždžionė buvo Gudris. Aname gūdžiame miške beveik nebegyveno kalbantys žvėrys, neužklysdavo žmonės ar nykštukai, bemaž nebuvo jokios gyvasties, bet vieną draugą ir kaimyną Gudris turėjo – asilą, vardu Glumius. Tikriausiai, nors juodu abu tvirtino esą draugai, iš visko sprendžiant, Glumių turbūt reikėtų vadinti labiau Gudrio tarnu nei draugu. Jis nudirbdavo visus darbus. Prie upės juodu traukdavo drauge, ir Gudris pripildavo didžiulius odinius butelius vandens, bet namo juos partempdavo Glumius. Jeigu jie užsigeisdavo ką nors įsigyti viename ar kitame atokesniame miestelyje, paupiu pa-

sroviui su tuščiomis pintinėmis ant nugaros traukdavo Glumius; jas, kaupinas ir sunkias, jis vienas parvilkdavo ir atgal. Tačiau visi gardžiausi kąsniai atitekdavo Gudriui, mat šis sakydavo:

– Juk tu supranti, Glumiau, aš negaliu pasisotinti žole ir dagiais, kaip tu, tad man, savaime aišku, reikia daugiau kitokio maisto.

O Glumius į tai visuomet atsakydavo:

– Na, žinoma, Gudri, žinoma. Puikiausiai suprantu.

Glumius niekada nesiskųsdavo, mat žinojo, kad Gudris nepalyginamai protingesnis už jį, tad netgi džiaugėsi, jog šis yra toks malonus ir išvis su juo draugauja. O jei Glumius kada nors dėl ko nors ir mėgindavo ginčytis, Gudris visada jam sakydavo:

– Klausyk, Glumiau, juk aš tikrai geriau už tave numanau, ką reikia daryti. Pats žinai, Glumiau, ne toks tu jau ir protingas.

Glumius irgi visada atsakydavo vienodai:

– Tai jau taip, Gudri. Tavo teisybė. Ne toks aš jau ir protingas.

Tada tik atsidusdavo ir padarydavo viską, ką Gudrio lieptas.

Vieną pavasario rytą juodu vaikštinėjo Katilo ežero pakrante. Katilas yra didelis ežeras, skalaujantis uolų papėdes vakariniame Narnijos pakraštyje. Į jį, griaudėdamas lyg niekad nesiliaujanti perkūnija, garma vandeningas krioklys, o kitoje pusėje iš ežero išteka Narnijos

upė. Galingai krintantis krioklys šiaušė visą ežerą, vanduo čia nuolat kunkuliavo, burbuliavo ir teliūskavo, lyg užkaistas virti ant ugnies – kaip tik dėl to, žinoma, ežeras ir buvo vadinamas Katilu. Gyvybingiausias būdavo ankstyvą pavasarį, kai krioklys grumėdavo itin vandeningas – kai neaprėpiamuose vakariniuose tyruose kitapus Narnijos sienos stūksančių kalnų, kur ir buvo upės ištakos, šlaitais žemyn plūstelėdavo tirpstančio sniego lavinos. Jiems taip bestovint, besidairant Katilo ežero pakrantėje, Gudris staiga dūrė rudu kaulėtu pirštu ir šūktelėjo:

– Pažvelk! O kas gi tai?

– Kas gi kas? – paklausė Glumius.

– Nagi toji geltona dėmė, ką tik nukritusi į ežerą su krioklio srautu. Žiūrėk, žiūrėk! Štai ji! Tai kažkoks daiktas, ir jis plūduriuoja. Reikia išsiaiškinti, kas tai yra.

– Negi tikrai reikia? – suabejojo Glumius.

– Aišku, kad reikia, – patikino Gudris. – O jeigu tai koks naudingas daiktas? Nagi, būk gerutis, šok į ežerą ir ištrauk tai! Tada jau deramai apžiūrėsime.

– Šokti į ežerą? – pakartojo Glumius; ilgos jo ausys sutrūškėjo.

– Jeigu nešoksi – kaip mes tai pasieksime? – tarė beždžionė.

– Bet... bet... – bandė prieštarauti Glumius. – Ar nebūtų geriau, jei į ežerą šoktum *tu*? Juk iš tikrųjų tau knieti sužinoti, kas tai yra, o man – nelabai. Negana to,



juk tu, žinia, turi rankas. Kai prireikia ką nors sugriebti, tavo rankos tam tinka ne prasčiau nei žmogaus ar nykštuko. O aš galiu pasigirti tik kanopomis.

– Nagi, Glumiau, – nusiskundė Gudris, – niekad nebūčiau pamanęs, kad tu gali šitaip pasakyti. Na, iš tikrųjų nesitikėjau šito iš tavęs sulauksiąs!

– O ką jau tokio pasakiau? – nesuprato asilas, tiesa, kiek nusižeminęs, mat sumojo, kad Gudris jaučiasi užgautas iki širdies gelmių. – Aš tik turėjau omeny...

– Niekad nebūčiau pamanęs, jog įsigeisi, kad *aš* lįčiau į vandenį, – paaiškino beždžionė. – Tarsi kuo pukičiausiai nežinotum, kokie silpni daugumos beždžionių plaučiai ir kaip lengvai jos persišaldo! Ką gi, tegul bus taip. Nersiu aš į tą vandenį. Mane jau dabar krečia šaltis, košiant šitokiam nuožmiam vėjui. Bet vis tiek šoksiu į ežerą. Tiesa, už tai tikriausiai teks sumokėti gyvybę. Tada jau tu pasigailėsi. – Užbaigė Gudris visai gailiai, atrodė, tuojau apsipils ašaromis.

– Ak, prašau, nereikia, prašau, prašau, nereikia! – be maž visai asiliškai subliuvo Glumius. – Visai apie tai nepagalvojau, Gudri, tikrai. Pats žinai, koks aš kvailas, net nesugebu galvoti daugiau nei apie vieną dalyką vienu metu. Visai užmiršau tavo silpnus plaučius. Aišku, kad aš šoksiu į ežerą. Tau jokių būdu nevalia to daryti, net nekalbėk apie tai. Prižadėk, kad tikrai nešoksi į vandenį, Gudri.

Gudris maloningai prižadėjo, o Glumius nukaukšėjo savo keturiomis kanopomis uolėtu ežero krantu, ieškodamas patogesnės vietos bristi į vandenį. Net jei nebūtų stingdžiusi žvarba, nerti į putojantį, sūkuriuojantį vandenį anaiptol nebuvo jauku, ir Glumius gerą minutę stovėjo visas tirtėdamas ir niekaip negalėdamas pasiryžti. Bet čia jam už nugaros išdygo Gudris ir pareiškė:

- Turbūt man vis dėlto teks imtis šito pačiam, Glumiau. Tai išgirdęs, Glumius suskato prieštarauti:
- Oi ne, ne. Juk pažadėjau. Viskas, neriui.

Ir šoko į vandenį.

Jį apakino tiesiog į akis siūbtelejęs debesis purslų, nasrus užliejo vanduo. Kelias sekundes Glumius paniro po vandeniu, o galiausiai išnėręs susizgribo atsidūręs visai kitoje ežero vietoje. Čia pat jį pagavo verpetas ir ėmė nešti ratu vis greičiau ir greičiau, kol nustūmė po pačiu kriokliu, ir krintančio vandens srautas nugramzdino jį taip giliai, kad Glumius jau pamanė niekaip neįstengsiąs taip ilgai sulaikyti kvapo. Galiausiai vis dėlto išsikapstė paviršium, bet, vos šiek tiek priartėjo prie to daikto, kurį taip stengėsi pačiuoti, dabar jau šį sukurs bloškė po krioklio srove: laimikis prasmego iki pat dugno, o išniro dar gerokai toliau nei buvęs.

Vis dėlto galų gale, jau kone alpėdamas nuo išsekimo, visas apsidaužęs ir sustiręs, Glumius pastvėrė daiktą dantimis. Iš ežero išbrido stumdamas radinį pirma savęs – Glumiaus priekinės kojos vėlėsi jame, mat laimikis buvo didumo sulig geru kilimėliu prie židinio, be to, įmirkęs, baisiai sunkus, šaltas ir apgliaumijęs.

Glumius nudrėbė radinį Gudriui po kojų ir liko stovėti visas tirtėdamas, srūdamas vandeniu, mėgindamas atgauti kvapą. Tačiau beždžionė net nedirstelėjo į jį, nesiteikė paklausti, kaip jis jaučiasi. Mat tuojau pat įniko į kitą veiklą: ėmė slampinti apie laimikį, išskleidė jį, vis tapšnojo ir uostinėjo. Galiausiai Gudrio akyse blykstelėjo negeri žiburėliai. Jis tarė:

– Juk tai liūto kailis.

– Eee... kche, kche... tikrai? – sugaikčiojo Glumius.

– Kažin, o jeigu... o jeigu... o jeigu... – murmėjo Gudris sau po nosimi, nes mąstė, ir netgi labai įtemptai.

– Kažin, kas galėjo nudobti tą vargšą liūtą? – galiausiai vėl prasižiojo Glumius. – Reikėtų jį palaidoti. Dera surengti laidotuves.

– O, tai tikrai nebuvo kalbantis liūtas, – pasakė Gudris. – Dėl šito gali nesukti galvos. Anapus krioklio, vakarinėse plynumose, kalbantys žvėrys išvis negyvena. Tai, reikia manyti, – kvailo, laukinio liūto kailis.

Gudris, beje, ir nesuklydo. Kažkur vakarinėse plynėse liūtą prieš keletą mėnesių sumedžiojo žmogus ir nudyrė kailį. Bet ši istorija – ne apie tai.

– Vis viena, Gudri, – laikėsi savo Glumius, – net jei tai kvailo, laukinio liūto kailis, argi neprivalu deramai jį palaidoti? Noriu pasakyti, liūtai juk tokie... didingi, argi ne tiesą sakau? Na, dėl pats žinai ko. Negi nesupranti?

– Tik nepradėk sukti galvos, Glumiau, – subarė jį Gudris. – Na, kaip pats turbūt žinai, mąstymas – ne ta sritis, kurioje galėtum pasigirti ypatingais pasiekimais. Iš šio kailio pasiūsime tau puikius šiltus žieminus kailinius.

– Ak, nelabai norėčiau dėvėti tokius kailinius, – paprieštaravo asilas. – Juk atrodytų... na, kiti žvėrys dar pamanytų... tai yra aš nesijausčiau...

– Ką tu čia pliurpi? – pertraukė jį Gudris, kasydamasis atbula ranka, kaip įprasta beždžionėms.

– Manau, tai būtų baisi nepagarba pačiam didžiajam liūtui Aslanui, jei koks asilas, kad ir toks kaip aš, vaikštinėtų apsitaisęs liūto kailiu, – paaiškino Glumius.

– Na jau, būk toks malonus, tik nepradėk ginčytis, – pareiškė Gudris. – Ką asilas, toksai kaip tu, gali išmanyti apie šitokius dalykus? Pats žinai, kad nesugebi rimtai mąstyti, Glumiau, tad kodėl neleidi man pamąstyti už tave? Kodėl nesielgi su manim taip, kaip aš elgiuosi su tavimi? Juk iš tikrųjų aš nemanau, kad pats sugebu viską. Yra tokių dalykų, kuriuos tu gali padaryti geriau už mane, ir aš tai žinau. Štai kodėl leidau tau šokti į ežerą – žinojau, kad tau pavyks geriau nei man. Bet argi ne mano eilė dabar, kai atėjo metas nuveikti šį tą, ką aš sugebu, o tu – ne? Nejaugi man nevalia nieko daryti? Nagi, būk teisingas. Kiekvienam – savo.

– Na, kai viską šitaip išdėstai, atrodo, iš tikrųjų taip, – sutiko Glumius.

– Štai ką tau pasakysiu, – tarė Gudris. – Būtų visai neblogai, jei tuojau nurisnotum paupiu iki Skaldinėlio Brastos – galbūt ten gausi apelsinų ar bananų.

– Bet aš toks pavargęs, Gudri... – bandė skųstis Glumius.

– Teisybė, bet tu dar permirkęs ir sušalęs, – priminė jam beždžionė. – Tad tau išties būtų neprošal apšilti. Vadinasi, kiek pabėgioti bus pats tas – niekas geriau tavęs nesusildys. Be to, Skaldinėlio Brastoje šiandien – turgaus diena.

Glumius, savaime aišku, tuojau pat sutiko keliauti.

Vos likęs vienas, Gudris ir pats nukerėplino sau, tai dviem kojomis, tai visomis keturiomis, kol pasiekė savąjį medį. Tada, tarškėdamas, išsiviepęs iki ausų, pasisiūbuodamas nušokčiojo nuo šakos ant šakos į savo trobelę. Susiieškojo adatą ir siūlą, ir dideles žirkles: jis buvo išties sumani beždžionė, o nykštukai buvo išmokę jį siūti. Siūlą kamuolį (tokių storų, kad tai veikiau buvo virvutė, ne siūlas) įsibruko į nasrus – skruostas taip išsipūtė, kad galėjai pamanyti, jog jis čiulpia itin didelį tasiuką. Adatą suspaudė lūpomis, o žirkles laikė kairiaja letena. Susirinkęs reikiamus daiktus, nusiropštė kamienu žemyn ir grįžo prie liūto kailio. Ir pritūpęs kibo į darbą.



Gudris iš pirmo žvilgsnio pastebėjo, kad patsai kailis Glumiui bus per ilgas, užtat kaklas – per trumpas. Tad atkirpęs plačią juostą sukurpė iš jos apykaklę ilgam Glumiaus kaklui. Paskui nurėžė galvą ir įsiuvo apykaklę tarp jos ir pečių. Tada iš abiejų pusių prie kailio pritvirtino virvutes – taip, kad būtų galima surišti po pilvu ir krūtine. Protarpiais virš galvos purptelėdavo koks paukštis ir Gudris, skubiai metęs darbą, sužiurdavo aukštyn. Visai nepageidavo, kad kas nors matytų, ką jis daro. Tačiau nė vienas iš praskrendančių paukščių nebuvo kalbantis, tad nebuvo ko ir baimintis.

Vakarėjant sugrižo Glumius. Tik ne guvia risčia, o kantriai plumpindamas koja už kojos, kaip įprasta asilams.

– Apelsinų nebuvo, – pranešė jis. – Nebuvo ir bananų. Labai pavargau.

Tai taręs, jis tuojuo atsigulė.

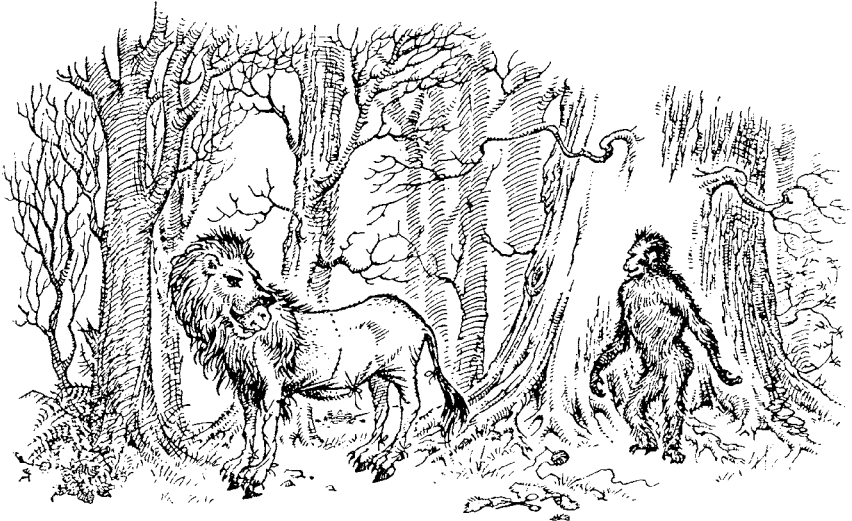
– Eik šen, pasimatuok savo naująjį gražųjį liūto kailio apsiaustą, – pakvietė Gudris.

– Et, bala nematė to seno kailio, – atsiliepė Glumius. – Pasimatuosiu iš ryto. Šįvakar aš pernelyg pavargęs.

– O tu išties kietaširdis, Glumiau, – papriekaištavo Gudris. – Jei tu esi pavargęs, ką tuomet sakyti apie mane? Išties dieną, kol vaikštinėjai po slėnį, aš triūsiau iš peties – tau, ne kam kitam, siuvau kailinius. Taip nuilsinau rankas, kad vos benulaikau žirkles. Ir kokios sulaukiu padėkos? Nei aciū, nei išgraužk... tu net nedirstelėjai į naujuosius kailinius... tau visiškai nerūpi... tu... tu...

– Ak, brangusis Gudri, – Glumius kaipmat pašoko ant kojų. – Meldžiu man atleisti. Išties elgiuosi siaubingai. Žinoma, pasimatuosiu kailinius, su didžiausiu malonumu. Atrodo tikrai nuostabūs. Padėk man juos apsivilkti, tučtuojau. Prašau.

– Ką gi, tuomet tik pastovėk ramiai, – paliepė beždžionė. Kailis buvo labai sunkus, Gudris vos įstengė jį pakelti, bet galiausiai, ilgai trūkčiojęs ir timpčiojęs, šniokštavęs ir pūkštęs, užtempė siuvinį asilui ant nugaros. Tada surišo virveles Glumiui papildvėje, kailio kojas pritvirtino jam prie kojų, uodegą – prie uodegos. Deja, per atvirus liūto galvos nasrus liko kyšoti geras pilko asilo snukio galas. Niekas, bent kartą gyvenime matęs tikrą liūtą, nebūtų apsirikęs nė akimirką. Vis dėlto tas, kuriam liūto savo akimis neteko regėti, dirstelėjęs į kai-



liniuotą Glumių gal ir būtų palaikęs šį liūtu – su sąlyga, jei neprieitų pernelyg arti, jei šviesa nebūtų pernelyg ryški, jei Glumius susilaikytų neužbliovęs ir netreptelėjęs kanopomis.

– Atrodai nuostabiai, tiesiog nuostabiai, – pagyrė beždžionė. – Jei kas nors dabar tave pamatytų, tikrai palaikytų tave pačiu Aslanu, didžiuoju liūtu.

– Koksai tai būtų siaubas! – paširpo Glumius.

– Visai ne, – paprieštaravo Gudris. – Visi darytų tai, ką jiems lieptum.

– Bet aš nieko nenoriu jiems liepti!

– O tu tik pagalvok, kiek gero galėtume nuveikti! – ėmėsi įtikinėti Gudris. – Juk turi mane, pats žinai, o aš visada galiu tau patarti. Išmintingai pasiūlyčiau, ką jiems įsakyti. Ir visi privalėtų mums paklusti, netgi patsai karalius. Pasirūpintume, kad Narnijoje vėl viskas būtų taip, kaip turi būti.

– Argi Narnijoje kas nors ne taip, kaip turi būti? – sutriko Glumius.

– Ką? – šūktelėjo Gudris. – Manai, viskas taip, kaip turi būti, jei nėra nei apelsinų, nei bananų?

– Na, tiesą sakant, – pasakė Glumius, – tikriausiai nedaug esama tokių, kurie šių gardėsių norėtų... turbūt išvis tik tu vienas.

– O ką pasakytum apie cukrų? – paklausė Gudris.

– Hmm... taip, – teko sutikti asilui. – Būtų tikrai gerai, jei būtų daugiau cukraus.

– Taigi, sutarta, – pareiškė beždžionė. – Tu apsimesi Aslanu, o aš pasakysiu tau, ką paliepti kitiems.

– Oi ne, ne, ne, – nesutiko Glumius. – Nekalbėk tokių baisybių. Taip būtų neteisinga, Gudri. Gal aš ir ne kažin koks protinguolis, bet šitiek dar gebu suprasti. Kas mus ištikty, jei staiga pasirodytų tikrasis Aslanas?

– Manau, jis būtų didžiai patenkintas, – atsakė Gudris. – Galbūt tai jis ir pasiuntė mums tą kailį, kad pasiimtume viską sutvarkyti. Šiaip ar taip, pats, žinok, jis niekad nebesiurodo. Šiais laikais niekas nėra jo matęs.

Tą akimirksnį tiesiog virš galvų siaubingai sugrumėjo, viską aplinkui krestelėjo nelabai stiprus žemės drebėjimas. Abu gyvūnai neteko pusiausvyros ir plojosi žemėn.

– Oje! – aiktelėjo Glumius, vos kiek atgavęs kvapą. – Juk tai ženklas... perspėjimas. Taip ir žinojau, kad tai, ką darome, – labai, labai bloga! Tučtuojau nuimk nuo manęs tą nelemtą kailį!

– Ne, ne, – tuoj pat paprieštaravo beždžionė (jos protas kartais veikdavo itin mitriai). – Tai iš tikrųjų ženklas, bet suprasti jį reikia visai priešingai. Kaip tik žiojaisi sakyti, kad, jei tikrasis Aslanas pritaria mūsų sumanymui, lai atsiunčia griaustinį ir sudrebina žemę. Žodžiai jau sukosi ant liežuvio galo, bet ženkle sulaukėme anksčiau, nei spėjau juos ištartį. Taigi dabar tau nori nenori *teks* šito imtis, Glumiau. Tik malonėk nebesiginčyti. Juk pats žinai, kad tokių dalykų nesupranti. Ir ką asilas gali išmanyti apie ženklus?